

Handboek voor godsdienst-onderwijs, ten dienste van Catecheten en meer ontwikkelden

<https://hdl.handle.net/1874/235726>

mm. 12857

HANDBOEK

VOOR

GODSDIENST - ONDERWIJS,

TEN DIENSTE VAN

CATECHETEN EN MEER ONTWIKKELDEN,

DOOR

PH. J. HOEDEMAKER,

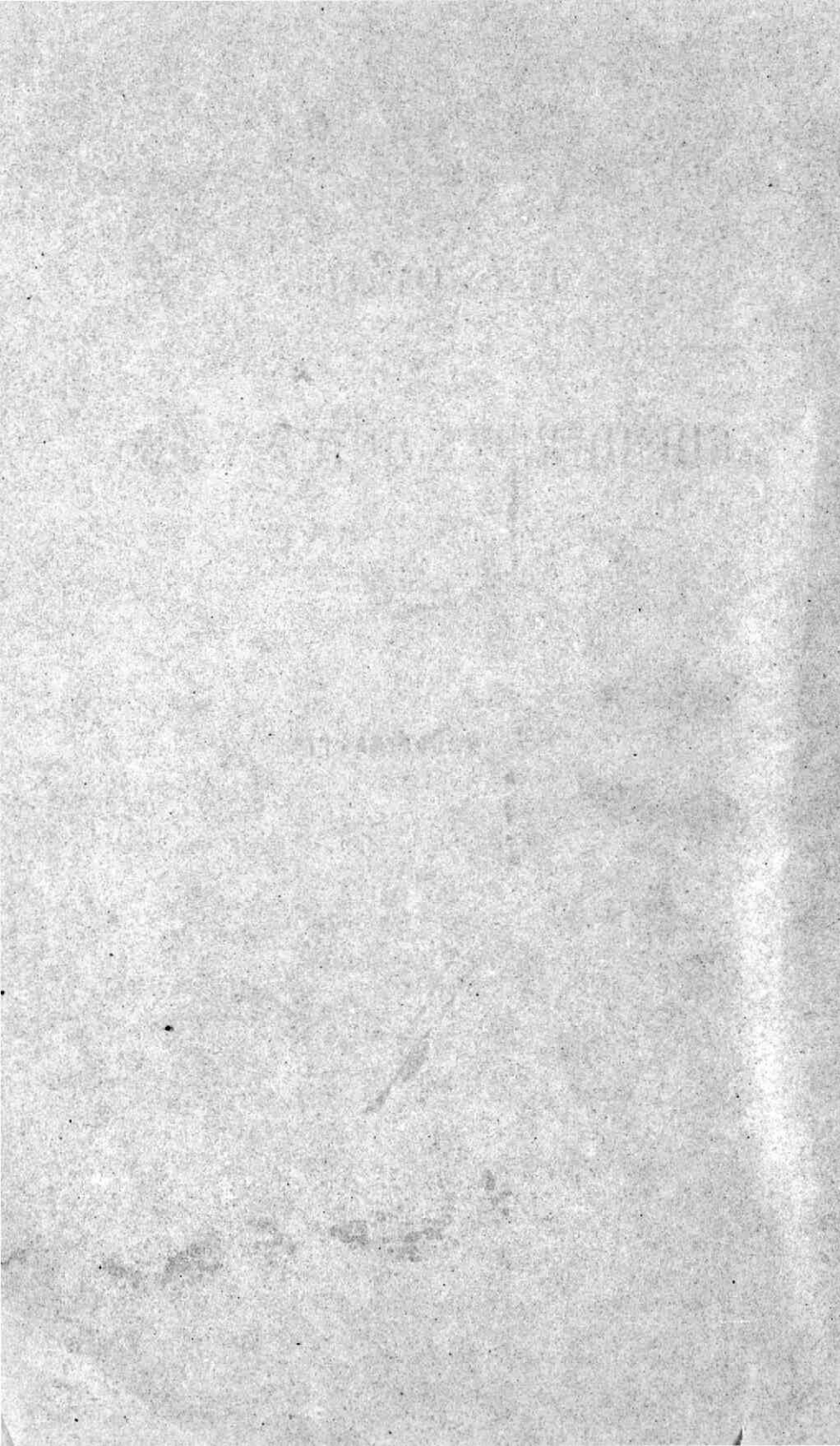
Theol. Dr. en Pred. te Rotterdam.

AFLEVERING. 3

AMSTERDAM,
HÖVEKER & ZOON.

1873.

N.A. 10 H20
 BIBLIOTHEEK
 NED. HERV. KERK

reeks afbreken en eene nieuwe een aanvang nemen deed, in werking trad, ontsnapt aan den blik van den natuuronderzoeker, maar met de kracht zelve moet door hem gerekend worden. Indien hij de scheppende werkzaamheid van God loochent, die haar in aanzijn riep en door haar de ontwikkeling leidt en beheerscht, dan zal hij te vergeefs eene andere, bloot natuurlijke verklaring zoeken, die de feiten werkelijk verklaart.

Onze kennis daarentegen van den aard, den juisten gang en den duur der ontwikkeling kunnen wij niet aan de Heilige Schrift, maar slechts aan het nauwkeurig onderzoek des aardbodems ontleenen.

* Wij zoeken daarom geene overeenstemming tusschen het scheppingsverhaal en de uitkomsten van de wetenschap der geologie, in den zin althans, waarin men haar gewoonlijk verlangt. De beide berichten kunnen elkander niet dekken, maar elkander slechts aanvullen.

2. De scheppingsdagen zijn geene tijdperken van onbepaalde lengte, maar werkelijk scheppings-dagen, d. w. z. dagen waarin eene onmiddellijke scheppingsdaad plaatsvond, waarin God eene nieuwe kracht, een nieuwen en hooger vorm van organisch leven ontstaan deed, waardoor de overgang gevormd wordt tot eene nieuwe, hoogere orde van zaken. De langzame ontwikkeling, waarop de geologie ons opmerkzaam maakt, valt niet binnen de grenzen van den scheppingsdag zelf, maar tusschen deze dagen in. Die ontwikkeling moet van de schepping zelve onderscheiden worden. Zij gaat aan elke nieuwe scheppingsdaad vooraf, wordt er door afgesloten, sluit zich er bij aan en duurt ook voort, nadat de hoogere kracht in werking trad, waarmede eene nieuwe ontwikkelingsreeks geopend wordt.

Er is één dag, en in dien dag één oogenblik geweest, waarin het machtwoord Gods het plantenrijk in aanzijn riep, maar de ontwikkeling van dat rijk, de plantengroei, duurt sedert dien tijd steeds voort. Later, misschien veel later, ontstond het dierenrijk, evenzoo in één oogenblik. Het scheppingsverhaal rekent slechts met de volgorde van deze scheppingsmomenten, met de dagen waarin zij plaatsvonden. Die dagen zijn typisch, zij vormen den grond van de week, van de wereld-geschiedenis.

* Eene verklaring, die van de onze verschilt, wordt door de meeste uitleggers voorgestaan. Naar hunne meening hebben wij onder de scheppingsdagen geene gewone dagen van vier en twintig uren, maar tijdperken

s. a.
 10 H20

van onbepaalde lengte te verstaan. Het groote wordingsproces is, volgens Hugh Miller, de Rougemont en anderen, aan den oorspronkelijken berichtgever in een zevental visioenen getoond, zoodat het volkomen verklaarbaar is, dat de ontwikkelingsreeks, die duizenden jaren geduurd heeft, in zijne voorstelling slechts een enkelen dag besloeg.

Deze verklaring heeft ons nimmer ten volle bevredigd.

De verhaler zelf heeft kennelijk aan gewone dagen gedacht.

Het Sabbatsgebod (Ex. 20 : 8—11) rust op de veronderstelling, dat wij hier niet aan tijdperken te denken hebben.

De overblijfselen in de aard- en steenlagen getuigen, dat de lagere diersoorten op de aarde verschenen zijn, lang vóór dat de plantengroei zijne hoogste ontwikkeling bereikte. Hieruit volgt, dat het plantenrijk wel vóór het dierenrijk op aarde verschenen kan zijn, maar dat het tijdvak der planten (dat met hun ontstaan ook hunne ontwikkeling omvat) aan dat der visschen en vogelen niet voorafgegaan, maar daarop gevolgd is.

— De voorstelling, dat de overblijfselen van de planten en dieren, die wij in de steenlagen vinden, zouden dateeren van een eerste tijdperk, waarin de aarde door geesten bevolkt was, die tengevolge van hunnen val van hier verbannen werden, terwijl hunne woonplaats verwoest werd, berust op een wankelen grond in de Schrift (Gen. 1 : 2), maar verklaart daarenboven de feiten niet, waarop de geologie ons wijst. Immers, er is eene orde, eene geregelde opklimming van het lagere tot het hoogere in de opeenvolgende steenlagen merkbaar, die ons evenzeer verbiedt, hier aan eene verwoesting als aan een daaraan voorafgaanden volkomen toestand te denken, waarvan zij het gedenkteeken zijn zou.

Geologie afgeleid uit het Grieksch van *Gea* de Aarde, *logos* rede, beschouwing.

3. De drie eerste dagen vormen tezamen één tijdperk van voorbereiding voor het bestaan van levende wezens en staan niet alleen tot elkander, maar ook tot de drie laatste dagen, waarin het leven op aarde verscheen, in een nauw en symetrisch verband, zoodat wij deze twee reeksen, ieder van drie, tegenover elkander kunnen plaatsen.

God schiep:

op den 1 ^{en} dag	het licht,.....	op den 4 ^{en}	de lichtdragers,
" " 2 ^{en}	lucht en water,	" " 5 ^{en}	lucht- en water, dieren (visschen en vogelen),
" " 3 ^{en}	a. het droge	}	" " 6 ^{en} a. landdieren (vier- voetig en kruipend gedierte),
	b. de planten		b. den mensch.

De Sabbat.

* De eerste reeks begint met het licht en eindigt met de plant. De tweede met de lichtdragers en eindigt met den mensch.

** De getallen in het scheppingsverhaal, het drietal, het zevental, het tienmalige „en Hij sprak“, geven ons de grondtrekken aan van de Goddelijke mathesis, die in het wezen der dingen gegrond is.

4. Het scheppingsverhaal bevredigt de behoefte van onzen geest aan eenheid in zijne voorstellingen. Het geeft ons de voorstelling van eene geleidelijke, samenhangende, rationeele ontwikkeling in de schepping, en eene trapsgewijze opklimming in de scheppende werkzaamheden Gods, die tevens correspondeert met hetgeen de wetenschap der geologie ons aangaande de vorming der aarde verhaalt.

Ter opheldering en bevestiging van het gezegde mogen wij ons op het verhaal zelf beroepen.

a. (1^e dag, vers 3). En God zeide „daar zij licht!.... En God noemde het licht dag....“ En God zag het licht, dat het goed was.

(4^e dag, vers 16). God dan maakte die twee groote lichten, enz. „En God zag dat het goed was“.

Geheel in strijd met hetgeen wij dagelijks meenen op te merken, beschouwt het Mozaisch scheppingsverhaal de zon niet als de bron, maar slechts als den drager van het licht; ja, neemt zelfs aan, dat er eene geregelde afwisseling van licht en duisternis geweest is, nog voordat er een geregelde gang in ons planetenstelsel was. Voltaire en andere ongeloovigen hebben zich over deze voorstelling vroolijk gemaakt. Maar de wetenschap heeft in de laatste jaren meer en meer de uitspraak der Heilige Schrift in beide opzichten bevestigd. Het licht bestond vóór en onafhankelijk van de zon, die zelve slechts een donkere bol is, en heeft zijne tijden van op- en afgaan gekend.

b. (2e dag, vers 6). „En God zeide: „Daar zij een uitspansel“, enz. „En God maakte dat uitspansel,“ enz. . . . . En God noemde het uitspansel hemel. . . . .”

(5e dag, vers 20). „En God zeide: „Dat de wateren overvloediglijk voortbrengen' een gewemel van levende zielen. . . . .” En God zag dat het goed was.”

Het scheppingswerk van den eersten dag is eene voorwaarde voor het werk van den tweeden.

Het licht is de kracht, waardoor beweging komt, die scheiding veroorzaakt; de warmte ontbindt.

— Visschen en vogelen verschijnen in de aardschachten tezamen; hunne komst gaat aan die der landdieren vooraf.

c. (3e dag, eerste helft, vers 9).

„En God zeide: „Dat de wateren van onder den hemel in ééne plaats vergaderd worden, en dat het droge gezien worde. . . . .; en God zag dat het goed was.”

(3e dag, tweede helft, vers 11 en 12).

„En God zeide: Dat de aarde uitschiet grasscheutjes. . . . . En God zag dat het goed was.”

(6e dag, eerste helft, vers 24).

„En God zeide: De aarde brenge levende zielen voort. . . . . En God zag dat het goed was.

(6e dag, tweede helft, vers 26).

„En God zeide: Laat ons menschen maken. . . . .”

Vers 31. „En God zag al wat Hij gemaakt had, en ziet het was zeer goed.”

De geologie leert ons, dat het vasteland uit het water oprees en dat op deze wijze de scheiding tusschen zee en land veroorzaakt werd.

Wij hebben hier dus te denken aan eene vulkanische werking. Op de tweede helft werd dit land met planten bedekt. — De plant heeft licht noodig, maar behoeft, gelijk het dier, de geregelde tusschenkomst der zonnestralen niet.

De plant ging aan het dier vooraf. Zij staat niet alleen lager in de orde der schepping; maar haar bestaan wordt voorts ook door dat van het dier verondersteld, omdat zij alleen in staat is de delfstoffen in zich op te nemen en tot voedsel voor het dier te verwerken.

Ook de hoogere diersoorten worden op het machtwoord van den Schepper uit en door de aarde voortgebracht. Het scheppingsverhaal

ontkent het bestaan en de medewerking der tweede oorzaken niet. Den mensch alleen, de kroon en heer der gansche schepping, heeft God zelf geformeerd uit de stof. Hij is het laatste schepsel, dat op aarde verscheen.

6. De oorsprong van het scheppingsverhaal is in het Paradijs te zoeken. Wij hebben het als de vrucht van eene oorspronkelijke opening te beschouwen, die de reine menschheid, in overeenstemming met hare vatbaarheid, ontving en waarvande herinnering meer getrouw onder Israel, minder zuiver bij de volken bewaard is gebleven.

III. Het einddoel der schepping, de heer en het hoofd van al het geschapene, is de mensch. In hem heeft de scheppende werkzaamheid Gods niet slechts een keerpunt, maar ook een rustpunt bereikt. Het laatst van allen op aarde verschenen, neemt hij in de reeks der levende wezens de laatste en hoogste, maar toch eene geheel eenige plaats in.

De planten en dieren zijn door het Goddelijk machtwoord uit het land, de lucht en het water te voorschijn geroepen; de mensch werd door Gods eigen hand uit het stof der aarde geformeerd.

Alle levende wezens deelen het algemeene leven van de natuur; de mensch heeft zijn levensbeginsel niet aan de natuur, maar rechtstreeks aan den Schepper te danken.

Verschillende groepen in het plantenrijk en onderscheidene diersoorten zijn gelijktijdig ontstaan; de geheele menschheid, in talloze rassen en groepen en volken en familiën gedeeld, stamt van één enkel menschenpaar af.

1. Met de verschijning van den mensch op aarde neemt de Sabbat een aanvang. Na hem zijn er geene nieuwe en hoogere wezens op aarde ontstaan.

* Er is eene rust, onder den arbeid, waardoor de verbruikte kracht hersteld en men in staat gesteld wordt, het een of ander werk te voltooien. Maar er is ook eene rust na den arbeid, wanneer het doel, dat men daarmede beoogde, bereikt is geworden; gene is de rust van

den mensch, deze de rust van God. — De mensch rust uit van zijn werk en God berust in het zijne.

** De Oud-Testamentische Sabbat is weder eene afschaduwing van den Nieuw-Testamentischen Rustdag. God berustte in den mensch, omdat Hij Zijn eigen beeld in hem aanschouwde; maar deze rust wordt eerst volkomen, op het oogenblik waarop Christus, als tweede Adam en overwinnaar van de zonde en den dood, uit het graf verrijst. In Hem toch is het beeld Gods niet slechts hersteld, maar ook voltooid.

2. Dat er zekere overeenkomst, dat er verwantschap tusschen het organisme van den mensch en dat der hoogere diersoorten is, hadden wij uit het scheppingsverhaal kunnen leeren, eer de wetenschap der vergelijkende dierkunde nog bestond.

Immers, terwijl er een gansche scheppingsdag (de 4e dag) ligt tusschen de plant (3e dag) en de lagere diersoorten (5e dag) en terwijl de schepping der visschen en vogelen op een anderen dag (5e dag) dan dien der viervoetige en kruipende dieren (6e dag) plaatsvond, is de mensch op eenzelfde dag met deze laatsten geformeerd.

Evenwel mogen wij uit het scheppingsverhaal zelf afleiden, dat er een principiël verschil tusschen den mensch en de dieren bestaat.

God heeft de verschillende vormen van organisch leven telkens uit het element, dat zij bevolken, (de aarde, Gen. 1:11; de wateren, 1:20; de aarde 1:24) door Zijn machtwoord te voorschijn geroepen; de mensch daarentegen werd, in onderscheiding van de dieren, door Hem, na voorafgaand beraad met zichzelf, 1:26, uit het stof der aarde, 1:27, geformeerd.

* Indien ons scheppingsverhaal een product van het wijsgeerig denken ware, konden wij eene andere rangschikking in de opeenvolgende scheppingen verwacht hebben.

Het Parsisme heeft de scheppingsdagen gerangschikt in de volgende orde, die schijnbaar meer natuurlijk is, en waarin, gelijk wij zien, eene afzonderlijke plaats aan den mensch ingeruimd wordt, 1e dag, de hemel; 2e dag, de aarde; 3e dag, de boomen; 4e dag, de dieren; 5e dag, de mensch.

3. De mensch bestaat in de eenheid van lichaam en ziel. Hij heeft eene dubbele herkomst; is aan God en de wereld, aan den Schepper en de schepping, aan de stof en aan den geest verwant, Gen. 2:7. Hij verschijnt dus belichaamd.

Hieruit volgt:

a. dat wij met een beroep op de Heilige Schrift evenzeer het Mate-

rialisme, dat het zelfstandig bestaan van den geest loochent, als het Idealisme, dat het bestaan van de stof ontkent, of het Spiritualisme, dat de volstrekte onafhankelijkheid van den geest tracht te handhaven, bestrijden; en daartegenover onder de noodige beperkingen, het Monisme, d. w. z. de leer der wezenlijke eenheid van stof en geest, huldigen moeten.

* Het lichaam van den mensch is geen omhulsel, waarin de ziel zich als in eene woning bevindt, of waarvan het zich als van een werktuig bedient, maar een zieltuig, de zichtbare zijde van zijn wezen.

** Wij erkennen de dualiteit (de tweehed) van, maar verwerpen het dualisme (den tweestrijd) tusschen de stof en den geest. Beiden zijn uit God, en de stof zal eenmaal, en in de zichtbare schepping en in het lichaam, verheerlijkt worden.

b. Dat de geest, die gelijk wij gezegd hebben, zijn ontstaan niet aan de stof te danken heeft, Gen. 2:7, onafhankelijk van haar kan blijven bestaan; en voorts dat hij de bestemming heeft, om belichaamd te verschijnen. Het lichaam sterft weg; de onbelichaamde geest leeft voort, maar eens in de opstanding zullen ziel en lichaam weder her-eenigd worden. Zij behooren tezamen en vormen den mensch.

c. Dat ziel en lichaam niet onafhankelijk van elkander zijn, maar elkander wederkeerig bepalen en beheerschen moeten.

* Het denken is geen voortbrengsel van de hersenen, evenmin als het gebouw uit de materialen en werktuigen, waarmede het gebouwd werd, ontstaan is. Zonder hersenen kunnen wij niet denken, zonder steenen niet bouwen, maar de denkers, de bouwmeesters zijn wij. Wij loochenen de feiten niet, waarop zich het Materialisme beroept, maar slechts de gevolgtrekkingen, die het daaruit afgeleid heeft.

4. Het Darwinisme leert: dat alle soorten van planten en dieren zich uit enkele grondvormen ontwikkeld hebben en verder, dat de mensch uit de dieren ontstaan is.

Wij geven toe 1o. dat niet al de diersoorten, die zich tegenwoordig op aarde bevinden, oorspronkelijk geschapen zijn, maar voegen er onmiddellijk bij, dat het beginsel van de betrekkelijke veranderlijkheid der soorten, reeds vroeger van geloovige zijde juist in het belang van de leer der eenheid van het menschelijk geslacht, tegenover het ongeloof van die dagen, gehandhaafd werd.

* Wij kunnen uit het scheppingsverhaal alleen afleiden, dat deze veranderingen een grens vinden, Gen. 1:11, 21 en 22, het duidt niet aan waar de grenslijn getrokken moet worden.

20. Dat de overgangen tusschen de verschillende rijken en soorten in de schepping nauw merkbaar zijn; maar merken tevens op, dat er eene volheid destijds is, die aan iedere nieuwe schepping voorafgaat. Het hogere wordt dus reeds in het lagere geprefigureerd en geprofeteerd.

30. Dat er eene opmerkelijke overeenkomst tusschen den mensch en de hogere diersoorten bestaat. Maar wij beweren tevens, dat men geene bepaalde soort van dieren als voorloopers van den mensch kan beschouwen, m. a. w. dat er geene regelmatige opklimming in de reeks der geschapene wezens is.

* De schedelvorming van den sjimpansee, de tandenbouw van den oran-outang, de ledematen van den gorilla, doen ons denken aan de corresponderende lichaamsdeelen van den mensch; terwijl de hond en de leeuw meer verstand aan den dag leggen dan de aap en dus in een ander opzicht dichter bij hem staan.

50. De leer der eenheid van het menschelijk geslacht wordt door de Heilige Schrift uitdrukkelijk verkondigd, door de feiten der openbaring verondersteld, door de vergelijkende taalstudie, alsmede de overleveringen en de verschillende gebruiken der volken bevestigd.

* Men verklaart het onderscheid in kleur, lichaamsbouw en schedelvorming, gewoonlijk uit het verschil in klimaat, natuurfereelen, geestesrichting, leefwijze, beschaving en bijzondere gebruiken, als: het omwinden van den schedel, het platdrukken van den neus.

** Men moet het onderscheid in aanmerking nemen, dat er tusschen wordende volken en geworden volken moet bestaan hebben. Gelijk een mensch in zijne kindsheid meer vatbaar is voor indrukken van buiten, dan wanneer hij den mannelijken leeftijd bereikt heeft, alzoo was het ook met de menschheid in haar geheel, bij den oorsprong der volken.

*** Terwijl dan deze volken het zelftostaan der volken in hunne landen (de leer der autochtonen) aannamen, verkondigden Israels Heilige Schriften — en dat niettegenstaande den geest van uitsluiting, die hem bezield, — de eenheid van het menschelijk geslacht.

IV. De mensch was geschapen naar Gods beeld (Gen. 1:26) en vertoonde dit vóór den val niet slechts in den toestand, waarin hij verkeerde, en in de heerschappij, die hij uitoefenen mocht, maar in zijne persoonlijkheid, zijne

lichamelijke verschijning, als redelijk, zedelijk, godsdienstig wezen, in al de gaven, krachten en eigenschappen, die hij bezat, alsmede in de verhouding, waarin hij zich tot de lagere schepping, zichzelf en den Schepper geplaatst vond.

Omdat hij de Beelddrager Gods was, werd hij evenwel geroepen om dat beeld, hem ingeschapen, ook met bewustheid in zijn wezen en willen, zijn werken en rusten uit te drukken. De gave Gods aan hem moest zijn persoonlijk eigendom worden. Vandaar dat God een hof in Eden plantte, die aan de zorg van Adam toevertrouwd werd; het was Gods werk, dat de mensch voortzetten, Gods plan, dat hij uitvoeren moest. Vandaar ook dat de dieren tot hem gebracht werden, opdat hij ze noemen zoude, Gen. 2 : 19; gelijk Godzelf het licht en de duisternis Gen. 1 : 3, het uitspannel : 8, de aarde : 10, genoemd had. Vandaar verder dat zijn evenbeeld uit hem geschapen en tot hem gevoerd werd, 2 : 20—24; God zelf bezat zijn beeld in den Zoon, die zijner natuur deelachtig was. En opdat hij, niet uit de noodzakelijkheid zijner natuur, maar als God geheel vrijwillig, het goede zou kiezen, werden zijn geloof en gehoorzaamheid getoetst en geoefend door het verbod, om van de aangewezen vruchten te nemen. Terwijl zijn toestand, zijne bestemming, en betrekking tot God hem op zinnebeeldige wijze voor oogen stond in de beide boomen, die in het midden van den hof geplaatst waren.

1. Volgens onzen Heid: Cat: Zond. 3.: bestond het beeld Gods in ware gerechtigheid en heiligheid; verg. ook de Ned. Geloofsbelijdenis Art. 14.

Wij hebben bezwaar tegen deze begripsbepaling:

a. omdat een beeld niet sommige, maar alle trekken van het tegenbeeld weer moet geven.

b. omdat wij aan Adam vóór den val geene heiligheid toekennen. Hij was onzondig, zijne natuur was onbesmet, maar heilig was hij niet, omdat hij vallen kon.

c. omdat de voorstelling door den Catechismus gegeven, uitgaat van de gebrekkige onderscheiding tusschen de mededeelbare of zedelijke, en de onmededeelbare of natuurlijke eigenschappen Gods. Men zegt: het eindig schepsel kan, gelijk God, wijs en goed, maar nooit als Hij almachtig en alwetend zijn. Het zedelijk wezen Gods wordt dus door hem aan het schepsel medegedeeld, maar Zijn natuurlijk wezen is onmededeelbaar. Wij antwoorden: Al de eigenschappen Gods zijn oneindig, — zijne goedheid en wijsheid, zoowel als zijne macht. De mensch kan geen almacht, d. w. z. geene oneindige macht bezitten, maar alle wijsheid b. v. evenmin. Daarenboven mag men niet vergeten, dat alle eigenschappen in God zedelijk zijn.

Wat ons betreft, wij vinden het beeld van God niet slechts in het tweetal trekken door den Catechismus genoemd, maar in het geheele stoffelijk en geestelijk wezen van den mensch. Gelijk de tuinspiegel en de dauwdruppel het beeld van de zon weërkaatsen, alzoo vertoonde de mensch in oneindig verkleinde afmetingen het beeld van Gods volmaaktheden, dat zich in den eersten mensch, Adam, maar meer nog in den tweeden mensch Christus weerspiegelde en eenmaal in de geheele verlorene menschheid zichtbaar zal zijn.

* Wie het feit, dat de mensch naar het beeld Gods gemaakt is, loochent, moet ook ontkennen dat er eene wetenschap van God en Goddelijke dingen, dat er eene openbaring, dat er eene menschwording van den Zoon Gods mogelijk is; voor hem krijgt ook de zonde een ander karakter, houdt zij op zonde te zijn en vervalt de reden, waarom de moord met den dood gestraft moet worden. Gen. 9 : 6.

2. God handelt niet willekeurig, wanneer Hij den mensch een verbod geeft, hem aan de verzoeking blootstelt. Het zedelijk wezen Gods kan niet van de zijde Gods medegedeeld worden, zonder tevens aan de zijde des menschen aanvaard te worden.

* De mensch kan een beeldrager Gods zijn, zoolang hij in die betrekking tot God blijft, waarin deze hem tot zich geplaatst heeft, of liever, kon het eerst dan volkomen worden, wanneer hij vrijwillig het goede koos, het kwade verwierp.

3. God had alles geschapen om te volmaken, Gen. 2 : 3, en met dit werk een begin gemaakt, toen Hij den hof plantte (Gen. 2 : 8) in Eden (liefelijkheid), tegen het Oosten (van het standpunt des

schrijvers beschouwd), alwaar Hij den mensch, Zijn beeldrager, plaatste, om het werk voort te zetten, dat Hij begonnen had. Adam was geroepen om de natuur te kweken, te veredelen, haar voor verwildering te bewaren, hare verborgen krachten te voorschijn te roepen, haar in zijnen dienst en daardoor in dien des Scheppers te stellen.

* Wij onderscheiden : 1. de aarde (Gen. 2 : 7, 3 : 23); 2. Eden (Gen. 4 : 16), en 3. den Hof in Eden (Gen. 2 : 8, 10, 15), zij waren de Voorhof, het Heilige, en het Heilige der Heiligen in den tempel der natuur. Adam werd verdreven uit den Hof: Kaïn ging uit van het aangezicht des Heeren uit Eden.

** Het woord Paradijs is uit het Persisch in het Hebreuwsch overgegaan, Hoogl. 4 : 13, Neh. 2 : 8.

Te vergeefs heeft men beproefd de plaats aan te wijzen, alwaar eens het Paradijs heeft gestaan. De Heilige Schrift spreekt van eene rivier, die uit Eden voortging (Gen. 2 : 10 v.v.) door den Hof vloeide en zich bij haren uitgang in vier armen deelde, die de Phrat, de Hiddekel, de Pison en de Gihon genoemd worden. In de beide eersten heeft men den Euphraat en de Tigris herkend, de derde meende men in de Phasis of de Hyphasis (Ganges), de vierde in den Nijl, de Araxes of de Oxus terug te vinden. Bij eenig nadenken zal men evenwel tot de overtuiging moeten komen dat er, beide vóór en dóór en ná den zondvloed groote veranderingen in de oppervlakte der aarde moeten gekomen zijn, waardoor de richting dezer stroomen veranderd is.

— De rivier, die uit Eden voortkwam, heeft eene zinnebeeldige beteekenis, Ezech. 47. Openb. 22 : 1 en 2.

4. Adam, de beeldrager Gods, geroepen om over de lagere schepping te heerschen, oefent die heerschappij uit door de macht van zijn geest. Hij beschouwt de dieren, merkt op wat ieder eigenaardigs bezit en geeft hem den naam, die met zijn wezen overeenstemt.

* In onze afgeleide talen is de oorspronkelijke beteekenis der namen verloren gegaan. In de oudheid dienden zij niet slechts om een of ander voorwerp aan te duiden, maar ook om het kenmerkende uit te drukken, waardoor het zich van alle andere onderscheidde. Het woord „lamp“ b. v. wordt afgeleid van een Grieksch werkwoord: „lampain,“ schijnen. Wij spreken van „de (brieven)post,“ en worden door dit woord in gedachten teruggeleid naar een tijd, toen de nieuwstijdingen door renboden overgebracht werden, die op korten afstand van elkander in de nabijheid van palen of posten geplaatst waren.

Men lette op de beteekenis der namen in de Heilige Schrift en het Bijbelsch spraakgebruik daarop gegrond.

** De naamgeving der dieren was niet alleen een teeken van Adams heerschappij over de aarde, maar diende ook om zijn verstand te oefenen, en levert ons tevens een bewijs dat hij het spraakvermogen bezat en dat het paradijs voor hem een leer- en oefenschool was, alwaar zijne kennis zich gaandeweg uitbreiden moest.

5. God bezat zijn beeld in den Zoon; ook in dit opzicht moest de mensch een beelddrager Gods worden en daarmede het voortbrengend vermogen erlangen. Er was eene behoefte in Adam ontwaakt, waaraan hij geen naam geven kon, de behoefte aan een wezen, dat hem gelijk was; een ander ik, aan wien hij zijne gewaarwordingen kon mededeelen. God zag haar, en noemde haar — de vrouw; die hij uit Adam schiep en tot hem bracht.

* Dit verhaal, dat de oorspronkelijke instelling en bedoeling van het huwelijk weergeeft, heeft blijkbaar zijn ontstaan niet te danken aan een volk, dat de veelwijverij gedoogde en de echtscheiding toeliet. Wij vinden hier het ideaal van het huwelijk geschetst; vandaar, dat zich de Heiland hierop beroept tegenover de Mozaïsche huwelijkswet, die voor den werkelijken toestand van een diepbedorven geslacht berekend is. Matth. 19:7 vv.

** Het Christendom heeft de vrouw in eere gebracht. Het ongehoof, dat de Heilige Schrift en daarmede ook het ideaal van het huwelijk verwerpt, eischt, dat men de vrouw verheffe, maar om haar daardoor des te dieper te vernederen.

*** De vrouw (Mannin), wordt geformeerd terwijl Adam slaapt — zij ontstond niet alleen uit het lichaam, maar ook uit het zieleleven van den man.

Zij wordt gebouwd uit een zijner ribben, — een los stuk vleesch dus, dat de mensch ontbeeren kon zonder verminkt te worden, genomen van één der edelste deelen van het lichaam, dicht bij het hart.

— De vrouw is fijner bewerktuigd dan de man, niet gelijk hij, uit de stof, maar uit een levend lichaamsdeel gebouwd of gebeeld.

**** In het huwelijk spiegelt zich het wezen Gods af. De man is het beeld van God, de vrouw het beeld van den man. Deze tweehed is uit den oorspronkelijken mensch ontstaan en wordt weder door de driehed, in het kind, tot eenaheid. 1 Cor. 11:7. Eph. 5:22 vv.

6. De beide boomen in het midden van den hof ontleenden hunne

namen aan de uitwerking, die het gebruik van hunne vruchten op den mensch zouden hebben.

Zij waren de Sacramenten van het eerste verbond — zichtbare teekenen van geestelijke zaken, zinnebeelden en zegelen van den invloed, dien de ongehoorzaamheid van Adam, (wanneer hij at van den boom der kennis des goeds en des kwaads) en zijne gehoorzaamheid, zoolang hij in Gods gemeenschap verkeerde en bijgevolg van den levensboom mocht eten, op hem, naar ziel en lichaam, zouden uitoefenen.

* Dood en leven worden hem voorgesteld en juist omdat hij de ervaring reeds opgedaan had, dat de belofte Gods, aan de gehoorzaamheid en het gebruik van den boom des levens verbonden, aanvankelijk vervuld was, lag de gevolgtrekking voor de hand, dat zijne bedreiging niet falen zou.

* * Vóór als nà den zondenva! , was het lichaam van den mensch, op zichzelf beschouwd, sterfelijk. Het leven werd onderhouden door de vrucht van den boom des levens, gelijk wij opmaken, o. a. uit Gen. 3 : 22.

— Wij vinden dien boom weder in de beschrijving van het hemelsche Paradijs terug. Openb. 2 : 7; 22: 2, 14.

V. De begeerlijkheid, die door het gezicht van de verboden vrucht reeds opgewekt was, gepaard met de begeerte om als God te zijn, kennende het goed en het kwaad, die op de stem der verleiding ontwaakte, bracht den mensch tot den val. Hij gaf gehoor aan den Satan, die uit de slang tot hem sprak, wantrouwde de bedoeling, versmaadde de bedreiging van zijn Maker en overtrad het gebod.

De gevolgen der zonde bleven niet uit, maar vertoonden zich onmiddellijk reeds in de schaamte, veroorzaakt door de diepe vernedering, die den mensch onderging, en de vrees, die hem eene verbergung deed zoeken voor God, van wien hij gescheiden was.

Later werden zij merkbaar gezien in de verontschuldiging, die Adam voor zichzelf zocht, en het verwijt,

rechtstreeks tegen Eva, zijdelings tegen God ingebracht.

De gemeenschap met God werd verbroken, het evenwicht tusschen vleesch en geest verstoord, de verhouding tusschen man en vrouw, mensch en dier omgekeerd, de heerlijkheid der natuur aan verduistering en de mensch aan den dood onderworpen.

Het gericht over den zondaar en den verleider gebracht, was eene betooning van Gods lankmoedigheid en genade. Hij liet den mensch niet aan zichzelf over, noch aan den Booze ten prooi. In den vloek, die den Satan en zijn werktuig trof, opent Hij de menschheid het uitzicht op een Verlosser uit haarzelve geboren. Door de vijandschap, die Hij werkt, wordt de mogelijkheid van verlossing bewaard. De arbeid den man, de smart der vrouw opgelegd, kan voor beiden ten zegen worden.

Het Paradijs mag hun langer niet ten woonplaats verstreken, maar het wordt niet voor hunne oogen verwoest. Het genot van den boom des levens wordt hun voortaan ontzegd; want anders zou er geen dood en dus ook geene bevrijding van de gevolgen der zonde mogelijk wezen.

1. Het wordt in Gen. 3 niet uitdrukkelijk gezegd, dat het de Satan was, die zich van de slang als werktuig bediende om den menschen val te brengen. Dit blijkt evenwel:

a. Uit den vloek, die niet slechts het dier, maar ook in het dier, den verleider heeft getroffen.

b. Uit de verzoeking van Jezus, den tweeden Adam, in de woestijn. Matth. 4:1 vv. Luk. 4:1 vv.

c. Uit verschillende plaatsen in de Heilige Schrift, die dit aanduiden of veronderstellen. Joh. 8:44. Openb. 12:9; 20:2. 1 Joh. 3:8. Rom. 16:20. 2 Cor. 11:3.

* Uit de woorden: „de slang nu was listiger dan al het gedierte des velds,“ mogen wij afleiden, dat er een verband bestond tusschen den aard van het dier en het doel, waartoe het door den Satan gezigd werd.

Er is een rapport tusschen de dieren-, de menschen- en de geestenwereld. De fabeldichter maakt gebruik van dit feit, om de dieren in te voeren, sprekende en handelende overeenkomstig hunnen aard, met het doel om hierdoor verschillende soorten, geestesrichtingen en handelingen van menschen te karakteriseeren.

* * De slang wordt gevloekt. God haat de werktuigen des kwaads. Ook wij gevoelen een afschuw van het werktuig, dat in de hand van den booswicht een moordtuig geworden is.

— Gen. 3 : 15 gebiedt ons niet, terwijl de wetenschap ons verbiedt te gelooven, dat er eene belangrijke wijziging in den bouw en de bewegingen der slang plaatsgehad heeft.

De mensch raakt den grond slechts met zijne voeten, terwijl het geheele lichaam van de slang daarop uitgestrekt is. Zooals zij daar in het verborgen voortschuifelt in het stof, met hare giftige tanden, wier bete doodelijk is, en huiveringwekkend gesis, is zij een beeld van de zonde, van den Satan.

2. De zonde is ongeloof, ongehoorzaamheid, zelfzucht, hoogmoed, anticipatie van het ideaal, al naardat men haar uit het eene of het andere oogpunt beschouwt. Zij is niet alleen uit de zinnelijkheid te verklaren, maar wordt integendeel eerst geboren, wanneer de valsche vrijheidszucht, de geest van twijfel zich met de begeerlijkheid paart. Jak. 1 : 15. Eerst dan maakt de mensch zich los van God, de man en de vrouw van elkander, de geest van het vleesch.

3. De gevolgen der zonde waren:

a. Schaamte. Het lichaam dat geroepen was om te dienen, dat bestemd was om door en met den geest verheerlijkt te worden, had den mensch in den mensch aan zich onderworpen. Vandaar het besef van vernedering en bijgevolg van schaamte.

b. Vrees. De mensch deelde het wezen Gods niet langer. Het stond als ideaal boven, tegenover hem. Er was een verschil tusschen het ideaal en de werkelijkheid, neen meer, tusschen hetgeen hij zijn moest en hetgeen hij was. Vandaar, dat het geweten ontwaakte en daarmede ook de vrees voor het wezen en de straffen van God.

c. De dood. De dood is niet alleen de bezoldiging (Rom. 6 : 23), maar ook de vrucht (Jak. 1 : 15) van de zonde. De zondaar moet sterven, niet omdat het God behaagd heeft deze straf op de zonde te bedreigen; integendeel, God heeft deze bedreiging gegeven, omdat de dood van de zonde onafscheidelijk is. De zonde is zelve de dood

in zijn innerlijk wezen, want zij scheidt den zondaar van God en bijgevolg heeft er ook eene scheiding plaats tusschen lichaam en ziel. Immers, het lichaam is niet krachtens zijne natuur onsterfelijk, maar zou dit worden, wanneer de mensch met God in gemeenschap bleef. Het was juist de zonde, die hem verhinderd heeft den laatsten trap van gelijkvormigheid aan het wezen Gods te bereiken.

4. Het gericht door God na den val over den mensch geoefend is een bewijs zijner genade:

a. De slang alléén wordt vervloekt. Hij, de verleider, is volkomen rijp voor het gericht; de verleide mensch nog niet. Vandaar, dat het eindoordeel tot den jongsten dag verschoven wordt.

b. In den vloek uitgesproken over de slang ligt de belofte van toekomstig heil voor den mensch. Het zaad der vrouw, dat het geheele geslacht van Adam omvat en toch eerst in Christus volkomen belichaamd verschijnt, zou den kop der slang vermorzelen, d. w. z. de macht van het kwaad tenietdoen, maar zelf eene doodelijke wonde daarbij ontvangen; zóó sprak het woord der belofte. Eerst later heeft Eva geleerd, dat het slangenzaad zich niet slechts buiten, maar ook binnen den kring der menschheid bevindt, en in den loop der eeuwen is het meer en meer duidelijk geworden, dat het heil ook van boven moet komen. De Zoon des menschen en Hij alleen is in staat, om den kop der slang te verpletteren.

-- In de woestijn zien wij den Satan voor het eerst in de geschiedenis, tegenover den tweeden Adam na den val, weder belichaamd en in eigen persoon optreden.

c. De schepping deelt het lot van hem, die haar heer en middenpunt is; zij wordt getroffen door den vloek — en verwildert. Gen. 3: 17—19. Rom. 8: 19—22. Verg. ook Math. 27: 45, 51. 2 Petr. 3: 10.

d. Met moeite moet het brood ontwoekerd worden aan den grond, maar ook die arbeid is een zegen, omdat hij het hart aftrekt van de wereld en naar de herstelling, een verloren Paradijs, doet smachten.

e. Is de vrouw uit hoogmoed gevallen, haar wil zal voortaan aan dien van den man onderworpen zijn. Een ander ideaal wordt haar gesteld — als de engelen „dienende“ te zijn. Heeft zij zich door de begeerlijkheid laten verleiden, moedervreugde wordt haar slechts langs den weg der smarte ten deel.

f. Zij worden uit het Paradijs verdreven — met de teekenen van Gods genade voorzien. Dat God hen bekleedt, is eene zinnebeeldige handeling. Het dier behoeft geen kleed, de mensch ontvangt er een;

zijne vernedering zal niet eeuwig duren, straks verheft God hem weder. Gen. 3 : 21. Rom. 13 : 14. Jes. 61 : 10.

g. De Cherubim, Ezech. 1 : 22; 10 : 1. Openb. 4 : 6, die den troon van God omringen, legeren zich aan den ingang van het Paradijs. Gods woning is op aarde gebleven. De boom des levens staat en prijkt nog. De toegang wordt den mensch versperd, maar juist daardoor wordt met den weg, de herinnering en de hoop in het hart bewaard.

5. Het geloof van Adam en van Eva. (§ XVI, bladz. 32, 33).

VI. Van de kinderen, door Adam verkregen, worden ons slechts een drietal, van zijne lotgevallen buiten het Paradijs geene enkele vermeld. Slechts duiden de namen Kain, Abel, Seth, Eva's geloofsverwachting en latere teleurstelling aan, toen het slangenzaad zich ook binnen de menschheid geopenbaard had.

Het geschiedverhaal in Gen. 4 leert ons wat het levensberoep der eerste menschen geweest is, waarin hun Godsdienst bestond, wijst ons op hun betrekkelijk nauwen en kinderlijken omgang met God, schetst ons de zonde in hare verdere wording en straf en doet ons zien, hoe zich, van den beginne af aan, tweeërlei richting in het menschelijk geslacht vertoond heeft. De dood van Abel, de moord van Kain is niet slechts een feit, maar ook een type van hetgeen later gedurig herhaald, en eindelijk in den kruisdood van Jezus volkomen vervuld werd.

1. Kain, wapen, bezitting; Abel, ademtocht, ijdelheid, teleurstelling; Seth, vergoeding, plaatsvervanger.

In dit drietal namen vinden wij de geschiedenis van het inwendig leven der moeder aller levenden; hare verwachting, dat Gods beloften Gen. 3 : 15 in Kain vervuld zouden worden, hare smart over zijne toenemende boosheid, die zich reeds vóór de geboorte van Abel geopenbaard had, de teleurstelling, die zij dientengevolge gevoelde.

* De Schrift bevat geene wereldgeschiedenis, maar slechts het bericht aangaande hetgeen God doen moest en gedaan heeft tot verlos-

sing der menschheid. Vandaar, dat ons alleen de keerpunten der geschiedenis, met alles wat in verband staat met de ontwikkeling der Gods- en heilsgedachte, uitvoerig geteekend en het overige, hoe belangrijk ook voor den kenner van de geschiedenis der oudheid, slechts in het voorbijgaan vermeld wordt.

— Wij bezitten weinige berichten aangaande het tijdperk vóór den zondvloed en vóór den uittocht, alsmede uit dat van de 38 jaren na den opstand van Israel in de woestijn, van de rust onder sommige richters genoten, enz.

2. Kain werd een landbouwer en Abel een schaapherder. Akkerbouw en veeteelt zijn de beide grondvormen van het menschelijk beroep.

3. De beide broeders brachten een offer.

Het gevoelen van sommigen, dat zij dit deden in gehoorzaamheid aan een uitdrukkelijk gebod, berust alleen op het feit in Gen. 3 : 21 vermeld, en vindt daarin, onzes inziens, een wankelen grondslag. Het offer is veelal de onwillekeurige uitdrukking van de behoefte, die de mensch krachtens zijn wezen gevoelt aan de gemeenschap met God. De offeraar erkent, dat iedere gave, dat alle zegen van God komt, betuigt zijne dankbaarheid voor de genoten weldaden, wijdt, omdat liefde wederliefde wekt, zijn geschenk en in dit geschenk zichzelf Gode. Deze daad gaat evenwel gepaard met het gevoel, dat hij van God gescheiden is en zijne goedkeuring moet verwerven.

* Het offer van Kain en Abel was, evenmin als dat van Noach, Gen. 8 : 20 en 21, uitsluitend òf een dank- òf een zoenoffer; het bevatte beiden in de kiem.

Dat Kain, in tegenstelling van Abel, een onbloedig offer aanbood is uit zijn beroep te verklaren; de beide broeders brachten ieder van het zijne.

** Kain's offer werd verworpen om de gezindheid van den offeraar, die zich wellicht ook in de hoedanigheid van het geschenk openbaarde.

Immers, Abel gaf de eerstgeborenen zijner schapen en hun vet, terwijl van Kain in het algemeen gezegd wordt: dat hij van de vrucht des lands bracht. Gen. 4 : 3, 4 verg. ook Hebr. 11 : 4.

*** Dat de opstijgende en nederslaande rook het zichtbare teeken van Gods welgevallen in het eene en zijne verwerping van het andere offer zou geweest zijn is mogelijk, maar niet waarschijnlijk. Het wordt althans niet uitdrukkelijk vermeld.

Waarschijnlijk werden de offers gebracht ter plaatse waar de God-

delijke heerlijkheid aan den ingang van het paradijs zich openbaarde.

Offer van offerre, aanbieden, vandaar een geschenk, eene gave.

4. God heeft den mensch na zijne verbanning uit het paradijs niet dadelijk zijne zichtbare tegenwoordigheid ontnomen, Gen. 4 : 14, 16, noch opgehouden vertrouwelijk met hem om te gaan, gelijk wij zien kunnen uit de echt vaderlijke wijze waarop Hij met onuitputtelijk geduld en nederbuigende goedheid Kaïn waarschuwend toespreekt.

»God spreekt met Kaïn als met een onwillig kind, toont hem wat er in zijn hart huisvest, en als een wild dier, als een leeuw of een tijger aan zijne deur »op hem loert.»

Herder. De geest der Hebreuwsche poezie II: 65. uitgave 1786.

* Als eene slang is de zonde, de satan, in de wereld gekomen, als een brieschende leeuw waart hij rond om zijne prooi te verslinden, sedert de mensch zich aan hare macht onderwierp. Kaïn laat de zonde in zich heerschen en is zijn eigen verleider geworden. 1 Petr. 5 : 8. 1 Joh. 3 : 12.

5. Het slangenzaad, dat zich in het hart van den eersten mensch bevond — de zonde, is in Kaïns broedermoord tot ontwikkeling gekomen. De satan is een menschenmoorder van den beginne. Joh. 8 : 44. Zijn beeld zien wij in Kaïn, die daardoor de type is van het geslacht der goddeloozen, der vervolgers, van Judas en Kajaphas.

* De zonde vergrijpt zich aan het beeld Gods in den mensch. Kaïn tast het aan, nu het zich in Abel belichaamd vertoont. Abels moord is dus een afschaduwing van de Messias-verwerping der Joden. Math. 23 : 35. vv. Hebr. 12 : 24. Openb. 6 : 11.

6. De vloek, waarmede de slang getroffen werd, Gen. 3 : 15, wordt thans op het slangenzaad in de menschheid overgebracht. Gen. 4 : 11. Maar Godzelf zal als wreker van Abels bloed optreden. De moordeenaar moet volkomen rijpen voor het gericht. Kaïns zonde moet in den moord van Hem, die in waarheid het beeld Gods is, voleindigd worden.

-- Wij vinden geen enkel teeken van berouw bij Kaïn; het is de wanhoop, die uit hem spreekt. Gen. 4 : 13, 14. Adam werd uit het paradijs verdreven; Kaïn verlaat Eden (het land der vreugde) vrijwillig. Hij gaat uit van het aangezicht des Heeren en zwerft in het land Nod (het land der ballingschap) dolende rond.

VII. Dat de heilsverwachting van Eva door de geboorte van den zoon, dien zij na den dood van Abel ont-

ving, verlevendigd werd, blijkt uit den naam van Seth (vergoeding, plaatsvervanger) hem gegeven. In zijn geslacht wordt die verwachting van kind tot kind voortgeplant. Reeds bij het leven van zijn zoon Enos begon men Jehova openlijk aan te roepen. Verder worden ons van zijne nakomelingen slechts enkele bijzonderheden medegedeeld; de ouderdom, door hen bereikt, die gemiddeld 900 jaren bedroeg en van de onverdorven levenskracht en de ingetogen leefwijze der eerste menschen getuigt; hun ootmoed, godsvrucht en strijd, kenbaar aan de namen, hunnen kinderen gegeven.

Wanneer wij evenwel de bijzonderheden, aangaande Henoch medegedeeld, dat hij met God wandelde, in verband beschouwen met het feit dat hij op betrekkelijk jeugdigen leeftijd door God tot zich genomen werd, en daarbij de klacht door Lamech, den vader van Noach, geuit, in aanmerking nemen, dan mogen wij uit dit alles afleiden, dat de wereldschgezindheid en de zondedienst ook in het geslacht van Seth gaandeweg toenamen.

Intusschen had Kaïn, door de zijnen in vrijwillige ballingschap gevolgd, ten oosten van Eden eene stad gesticht, die hij op zinrijke wijze naar zijn zoon Hanoch noemde. In zijn geslacht bloeien de kunsten, maar neemt ook de zonde gaandeweg toe. De veelwijverij van Lamech, wiens lied ons tevens bewaard is gebleven, de uitvindingen zijner zonen Jubal en Tubal Kaïn, het zwerfend leven van hun broeder Jabal en de schoonheid zijner vrouwen Ada en Zilla, benevens die van zijne dochter Naema, worden ons, maar zonder de som hunner levensjaren, vermeld. Wij merken dus op, dat de zondaar, die als Kaïn het gericht Gods trotseert, Zijn rijk, waarin hij geen deelheeft, met zijne gaven en krachten moet dienen.

1. Terwijl Kaïn in zijn overmoed den grondslag van het wereldrijk legde, kwam de gemeente der Sethiten, reeds ten tijde van Enos, in het besef van de vergankelijkheid der menschen en in het geloof aan de onvergankelijke trouw van God, tezamen om Hem, als gever van de belofte des Heils, openlijk aan te roepen.

* Enos: broos, vergankelijk; in tegenstelling van Hanochs zoon Hirad; Stedeling.

2. De geslachten bereikten vóór den zondvloed een hoogen leeftijd.

Adam werd 930, Seth 912, Enos 905, Kenan 910, Mahalaleel 895, Jered 962, Methusalem 969, Lamech 777, en Noach 950 jaar. Komt dit feit iemand ongelooft voor, wij hebben hem te wijzen:

a. Op de waarschijnlijkheid, dat de zonde haar invloed eerst van lieverlede op het lichaam heeft doen gelden.

b. Op de onbedorven levenskracht, die de menschheid in hare jeugd en kindsheid bezat, eer zij door een heir van erfelijke krankheden ondermijnd en uitgeput was.

c. Op de verbazende ontwikkeling bijv. van het plantenrijk, waarvan de steenkolenformatie getuigt, en de gevolgtrekking, die hieruit te maken is, dat wij geen recht hebben, om het verleden naar den maatstaf van het heden te beoordeelen, zonder te vragen of de toestand der aarde en de levensvoorwaarden ook belangrijke wijzigingen hebben ondergaan.

d. Op de regelmatige afnemning van den levensduur. Vóór den zondvloed leefden de menschen gemiddeld 900, van den zondvloed tot op Peleg, (van wien opgeteekend is, dat de aarde in zijne dagen verdeeld geworden is, Gen. 10:25) 400, van Peleg tot op Terah 200 jaren, terwijl van Abraham, die 175 jaar oud werd, tot op Jozef de som der jaren tot op 110 daalt.

e. Op de leefwijze van den mensch vóór den zondvloed, voordat het bloed door geestrijke dranken, koortsachtige spanning en drift als in latere tijden verhit was.

f. Op enkele voorbeelden van een lang leven in latere eeuwen.

* Wij lezen b.v. van Peter Czarton, die van 1530—1724, dus in drie eeuwen geleefd heeft.

— Keizer Alexander I ontmoette een man, die met Gustaaf Adolf als stalknecht uit Zweden gekomen en derhalve Jestijds 200 jaar oud was

* Het feit, dat er slechts twee getuigen noodig waren, om de berichten aangaande den val en de heilsbelofte aan Sem over te brengen, die nog tijdens Abraham in leven was, is niet van belang ontbloot.

3. Van Henoch (toegewijd) lezen wij: dat hij met God wandelde en dat God hem wegnam, Gen. 5 : 22—24. Verg. Hebr. 11 : 5 en Judas : 14, 15.

* Wij hebben hier aan eene wegneming, geene opneming; aan eene verandering zonder ziekte, zonder dood, zonder begravenis, geene hemelvaart te denken, 1 Cor. 15 : 20, 23. Verg. 1 Cor. 15 : 51 v.v. 2 Cor 5 : 4. 1 Thes. 4 : 17.

— Henoch, de zevende van Adam, in de lijn van Seth, is het tegenbeeld van Lamech, de zevende in Kains geslacht.

Bij dezen bereikt de goddeloosheid, bij genen de vroomheid haar hoogste punt.

— De uitdrukking: Henoch wandelde met God, beteekent meer dan dat hij in gemeenschap met God leefde. Men vergete niet dat het Heilige der Heiligen, de zichtbare tegenwoordigheid Gods, nog op aarde bestond. Hij genoot dus het bijzondere voorrecht om als priester der menschheid met God te verkeerem. Mal. 2 : 6.

** Indien Henoch een profet des gericht is geweest (Judas 14, 15) dan is zijne wegneming een bewijs van de lankmoedigheid Gods. Evenals Elia zou hij door het geloof het oordeel over de goddeloozen gebracht hebben. (Jak. 5 : 17, Elia bad dat het niet regenen zou,) indien Gods geduld het gericht niet tot den zondvloed verschoven had.

— Henoch werd weggenomen op 365 jarigen leeftijd, toen Seth, Enos, Kenan, Mahalaleel, Jered nog, en Methusalem met Lamech reeds leefden. Dit feit moest de aandacht trekken en was niet alleen een getuigenis tegen de goddeloozen, maar ook voor de vromen aangaande een leven na den dood.

*** De Grieksche volksoverlevering noemt een koning Hannakos (Henoch?) van Phrijgië, die meer dan 300 jaren oud werd, een grooten vloed aankondigde en in den tempel onder tranen als voorspraak bij de goden optrad.

4. Methusalem, 969 jaar oud geworden, is in het jaar van den zondvloed gestorven.

5. De overleveringen der volken gewagen, evenals de Heilige Schrift van tien geslachten, die aan den zondvloed voorafgegaan zijn.

6. Kaïn bouwde een stad; hij verzet zich dus tegen God en kiest een vaste woonplaats, waar hij beveiligd kon zijn tegen iederen aanval van de zijde der menschen.

* Wij denken hier slechts aan eenige hutten met een aarden wal omgeven.

** Kaïn ziet in zijn stad een waarborg voor de voortzetting van zijn geslacht. Vandaar, dat hij haar naar zijn zoon Hanoeh noemt. Bij de geboorte van Seth, kort na Abels dood, was Adam reeds 130 jaar oud en moet de aarde dus, gelijk Gen. 4 : 14—17 veronderstelt, eenigermate bevolkt zijn geworden.

*** Stamt het menschelijk geslacht van één menschenpaar af, dan moet Kaïn, dan moeten ook de andere zonen van Adam met hunne zusters gehuwd zijn. Wordt zulk een huwelijk niet door de natuur verboden; kunnen wij het wettigen door de opmerking, dat de voortplanting van het geslacht op geene andere voorwaarde mogelijk was? Wie deze vragen doct, ziet voorbij, dat de betrekking tusschen de kinderen van Adam en de leden van een gezin heden ten dage, niet dezelfde is. Gene waren hoofden van geslachten, in hen namen de rassen hun oorsprong. (Dit is ook het geval met Noachs gezin; Sem, Cham en Japhet zijn de grondleggers van geslachten). Het doel, thans slechts door de vereeniging van leden uit verschillende gezinnen bereikbaar, werd toen door onderscheidene individuen uit hetzelfde geslacht bereikt.

7. De Schrift levert ons noch eene geschiedenis, noch een geslachtsregister van de Kaïnitén, maar teekent in het enkele voorbeeld van Lamech en zijne zonen hun streven. Hunne kunstvaardigheid wordt in Gen. 4 : 19—24 beschreven en daarmede hunne beteekenis voor het koninkrijk Gods aangeduid. Wij worden o. a. op de volgende bijzonderheden gewezen:

a. Lamech voert de veelwijverij in; het huwelijk beantwoordt dus bij de Kaïnitén niet meer aan zijne bestemming, is niet langer een beeld van het wezen en werken Gods, maar wordt een middel om de begeerlijkheid te dienen.

* De namen van Lamechs vrouwen *Ada*, de sierlijke, *Zilla*, de donkere (brunette), en van zijne dochter *Naema*, de schoone, leveren het bewijs voor de vleeschelijke gezindheid van de Kaïnitén. Het wezen van de vrouw wordt in hare schoonheid gezocht.

b. Zijn zoon *Tubal-Kaïn*, een naam, die al naardat men het woord *Tubal* als Hebreeuwsch of Perzisch aanziet, het erts van Kaïn, metaalbearbeider of wapensmid beteekenen kan, werd een werker in koper en ijzer.

* Uit dit feit kan afgeleid worden dat de wetenschap en de kunst voor zijn tijd reeds zekere hoogte bereikt had.

c. *Jubal*, muziek, (vandaar ons woord *jubelen*) de broeder van *Tubal-Kaïn*, vervaardigde muziekinstrumenten. Hij past de uitvinding van zijn broeder op een ander gebied toe.

d. Lamech kent zelfs de vertwijfeling van Kaïn niet meer, wiens treurige geschiedenis eene trotsche herinnering voor zijn geslacht geworden is. In zijn overmoed grijpt hij naar Jubals snarentuig om Tubal-Kaïns kunst te bezingen. Hij siddert niet langer voor zijne vijanden. Met het zwaard in de vuist is hij in staat zichzelf te verdedigen en te wreken, daar Kaïn door God gewroken zou worden.

„Ada en Zilla“, aldus luidt het lied, waarin de ondeugd verheerlijkt wordt.

»Ada en Zilla, hoort mijne stem,
 »Gij vrouwen van Lamech, neemt ter oore mijne rede:
 »Ik sloeg wel een man dood om mijne woude,
 »En een jongeling om mijne buile!
 »Want Kaïn zal zeventovendig gewroken worden,
 »Lamech zeventig maal zeven maal.”

— In het lied van Lamech vinden wij het eerste voorbeeld van Hebreuwsche poëzie, dat ons bewaard is gebleven, indien wij n.l. den uitroep van Adam, Gen. 2 : 23, 24, die werkelijk de eerste dichter geweest is, gelijk hij de eerste profeet en natuurkenner was, niet mede willen rekenen. Dezelfde gedachte wordt hier in twee achtereenvolgende regels met andere woorden herhaald. Het is de meest eenvoudige vorm van deze dichtmaat (parrallelismus) dien wij hier aantreffen.

e. Kaïn had den vloek getrotseerd en eene stad gebouwd; Jabal, de zoon van Lamech, keert tot het zwerfend leven terug.

8. Wij merken dus op: dat de Kaïnitēn zich, terwijl de kinderen van Seth God in allen eenvoud dienden, op de beoefening van kunst en wetenschap toegelegd hebben. Bij hen nam de beschaving de plaats der vernieuwing, de cultuur de plaats van dengodsdienst in. Het is niet moeielijk eene verklaring van dit verschijnsel te geven, in andere vormen telkens in de geschiedenis der wereld herhaald. Immers, de wereldling zoekt zijn geluk in eene wereld, die voorbijgaat. Zijn zin is op het aardse gericht, voor hem heeft dit waarde. De geloovige daarentegen, die één ding noodig en deze aarde het land zijner vreemdelingschap acht, houdt zich meer met andere, geestelijke zaken bezig.

* God versmaadt evenwel den dienst der Kaïnitēn niet. Al de voortbrengselen hunner kunst vinden eene plaats in het koninkrijk Gods.

Kaïn bouwde de eerste stad. In de openbaring vinden wij niet slechts het verloren paradijs, maar ook de geheiligde stad terug.

David zong tot Gods eer op de harp, die Lamech in den dienst der zonde gebruikte.

Hetzelfde Woord Gods, dat ons toeroept dat één ding noodig is, zegt ons ook: Alle dingen zijn uwe; doet ons ook eene nieuwe aarde verwachten.

»Im siebenten Gliede ist alles vergessen, mit Musik, Gesellschaft, Ueppigkeit, »Schmuck, Pracht übertäubt. Der Fluch der Einsamkeit ist in Stadtleben, der »Fluch der Unstetigkeit in Wanderlust, das böse Gewissen in Heldenmuth »verwandelt, der die Erinnerung an den Fluch des Ahnherrn zur Folie seines »titanenhaften gotteslästerlichen Selbstgefühls macht. Es ist alles eitel und »Herrlichkeit, umschlungen und gekrönt von der Blume menschlichen Witzes »und der schaffenden Seelenkräfte der Dichtkunst.“ Drechsler.

VIII. Toen de kinderen van Seth en de nakomelingen van Kaïn elkanders omgang begonnen te zoeken en een vriendschappelijk verkeer de grenslijn uitgewischt had, door Godzelf tusschen het vrouwenzaad en het slangenzaad getrokken, werd het bederf, dat zich tot hiertoe vooral in het geslacht van Kaïn vertoonde, ook volstrekt algemeen.

De Sethiten, door de schoonheid van de dochteren Kaïn's verleid, kozen uit haar hunne vrouwen. De geweldenaars, de machtige gestalten des voortijds, uit deze vermenging geboren, vervulden de aarde met wrevel. De geestelijke mensch ging in den vleeschelijken, die voor iedere inwerking van Gods Geest onvatbaar bleef, meer en meer onder. Het gedichtsels van 's menschen hart was boos, en alleenlijk boos, alle de dagen van zijne jeugd af aan.

Van dat gansche geslacht was Noach de eenige, die genade vond in de oogen des Heeren. Zijne tijdgenooten trotseerden hetgericht, waarmede hij hen bedreigde; lieten het uitstel van 120 jaren, dat de lankmoedigheid Gods hun verleende, voorbijgaan en kwamen in den algemeenen watervloed jammerlijk om.

Op Gods bevel en overeenkomstig zijn voorschrift bouwde

Noach intusschen een ark, 300 el lang, 50 breed, met eene hoogte van 30 el, die drie verdiepingen had en rondom van een venster voorzien was. Toen de watervloed kwam diende zij hem en zijn gezin, met de dieren die zich tot hem verzamelden, een geheel jaar tot een woon- en wijk-plaats.

In het 600ste jaar van zijn leven, op den 17den dag van de 4de maand, werden de fonteinen des grooten afgronds opengebroken en de sluizen des hemels geopend, terwijl de regen 40 dagen en 40 nachten lang aanhield en de vloed gedurende 150 dagen tot eene hoogte van 15 el boven de hoogste bergen steeg. Op den 17den dag van de 7de maand rustte de ark op den Ararat, een berg in Armenië. In het volgende jaar verliet hij haar op den 27sten dag der 2de maand, nadat het uitzenden van een raaf, daarna tot driemaal toe van eene duif, hem overtuigd had, dat de wateren vielen en eindelijk, toen hij op den 1sten dag van de 1ste maand het deksel had weggenomen om zelf naar buiten te kunnen zien, dat de aarde opgedroogd was.

Het dankoffer, door Noach na zijne redding gebracht, was de uitdrukking van eene dankbaarheid, gepaard met vrees voor de toekomst, die wederom haar oorsprong in het schuldgevoel nam. God zag het aan, richtte zijn genadeverbond met hem op, daar hij de menschheid het verkeer in zijne meer onmiddellijke nabijheid ontzegde, maar haar daarentegen opnieuw den zegen van vruchtbaarheid verleende, haar bevestigde in de heerschappij over de dieren en met een verbod om het dierenbloed te nuttigen en het bloed van den mensch te vergieten, haar de belofte schonk, dat Hij voortaan de aarde niet meer door water verdelgen, maar dat er eene geregelde afwisseling van jaargetijden blijven zou, en ten teeken daarvan

den regenboog stelde. Aldus werd de eerste wereld gericht, maar het beloofde vrouwenzaad in Noach gered.

1. Nadat de Kaïniten in Gen. 4 en de Sethiten in Gen. 5 ieder afzonderlijk geteekend zijn, worden zij in Gen. 6 als het zaad der vrouw en dat der slang tegenover elkander geplaatst, en aan dit feit moeten wij het ongewone gebruik van de benamingen „zonen Gods” en „dochteren der menschen” Gen. 6 : 2 toeschrijven. Dat hier van geene engelen sprake kan zijn, blijkt onder anderen uit de geschiedenis zelve (vers 2): „Zij namen zich vrouwen” — zij hadden dus niet slechts gemeenschap, maar sloten huwelijken met de dochters der menschen, „uit allen die zij zich verkoren hadden.” Het zondige in deze daad is dus blijkbaar alleen daarin gelegen, dat zij slechts met hunne begeerlijkheid raadpleegden, zonder te vragen naar Gods wil. Reeds vroeger waren er reuzen op aarde geweest; zij zijn dus niet uit eene onnatuurlijke vereeniging ontstaan (vers 4). Het is de zonde van menschen, niet van geesten, die ons hier beschreven wordt. Van den val der engelen wordt hoegenaamd geen gewag gemaakt, maar slechts van het verval der menschheid.

2. Het ligt in den aard der zaak, dat er uit de vereeniging met de Sethiten, die in alle ingetogenheid geleefd hadden, en de Kaïniten, onder wie de kunsten en wetenschappen bloeiden, een krachtig geslacht ontstaan moest, dat én door lichaamsbouw, én in kennis en bekwaamheid uitmuntte.

3. In het gericht over de eerste wereld openbaart God Zijne rechtvaardigheid, maar niet minder Zijne lankmoedigheid en genade.

a. Wat is er niet aan voorafgegaan? De wegneming van Henoch, Gen. 5 : 24. Het lijden van Lamech, dat hem naar troost deed verlangen. Gen. 5 : 29.

b. Hoe noodig bleek het te zijn? Noach was de éénige rechtvaardige in het jongere geslacht; de verdorvenheid was volstrekt algemeen, Gen. 6 : 8—12, en volkomen, Gen. 6 : 5.

c. Hoe lang bleef het bespaard? Gen. 6 : 3.

d. Tot welk einde moest het dienen? Om de mogelijkheid van verlossing te bewaren.

* De zondvloed is de type van het wereldgericht, maar ook van den doop. De gerichtsdad is ook een heilsfeit. Gericht en verlossing gaan steeds gepaard, hier, straks bij den uittocht uit Egypte, eens in de voleinding der eeuwen. Mal. 4 : 1, 2. 1 Thess. 5 : 2—4. Openb. 6 : 10, 11.

* * De zondvloed maakt eene scheiding tusschen den vleeschelijken mensch en de nieuwe menschheid. De oude wereld wordt gericht en uit dat gericht komt eene nieuwe wereld te voorschijn, zondig als de eerste, maar door de genade krachtens het nieuwe verbond der genade, dat met haar opgericht wordt, gespaard. 1 Petr. 3 : 21. Gebed vóór den Doop.

* * * Niet Noach alleen, maar ook zijn huisgezin wordt behouden. Cham bevond zich in de ark.

4. Toen Lamech, de negende van Adam, zijn zoon Noach (rust) noemde, koesterde hij de verwachting, dat door hem de weg naar het verloren paradijs weder gebaad zou worden, m. a. w. dat in hem de paradijsbelofte vervuld was. Gen. 5 : 29.

De uitkomst heeft geleerd, dat Noach niet de verlosser, maar een verlosser geweest is, die als type van Christus, den tweeden Adam, door zijn geloof de wereld én behouden én geoordeeld heeft. Hebr. 11 : 7.

— Van hem wordt evenals van Henoch gezegd, dat hij met God wandelde. Hij is met woord en daad een prediker der gerechtigheid geweest. 2 Petr. 2 : 5. Hebr. 11 : 7 en is niet om zijne verdiensten maar om zijn geloof behouden geworden.

* Noach is het beschamend en tevens bemoedigend voorbeeld van een geloof, dat geen steun vond in de publieke opinie, zelfs niet in de gemeenschap van vromen, die zijn verborgen leven kenden, zijn streven deelden, met hem mede leden en streden. Hij stond alléén in eene wereld, die vol bewondering was voor hare groote mannen en waarin zich de wil van den sterkste gelden deed.

— Methusalem bracht zijne laatste levensjaren waarschijnlijk in stille afzondering door. Noach daarentegen trad openlijk als boetprediker op. Terwijl hij de ark bouwde, die hem en de zijnen behouden moest voor een gericht, dat zóólang uitgesteld werd, trotseerde hij den spot en verdroeg hij de vijandschap van een geslacht, dat zijne waarschuwingen in den wind heeft geslagen. Math. 24 : 38, 39.

5. De naam zondvloed, gewoonlijk door ons gegeven aan hetgeen de Heilige Schrift «den vloed der wateren» noemt, Gen. 7 : 6, staat in geen verband met het woord «zonde», maar is eene verbastering van het oud Hoogduitsch «Sind fluot» (Luther Sind-flüt) dat «grootte» of algemeene vloed beteekent.

Dat er werkelijk zulk een vloed geweest is, wordt, uitgenomen door de Heilige Schrift, ook nog langs andere wegen op voldoende wijze bevestigd.

a. Hij heeft zijne sporen nagelaten in de natuur. Op de hoogste bergtoppen, o. a. in Hindostan, worden geraamten van dieren gevonden, die in de vlakten tehuis behooren, maar kennelijk naar die schier ontoegankelijke en onherbergzame hoogten gedreven zijn, omdat zij geen ander en beter toevluchtsoord konden vinden voor het eene of andere onheil, dat hen bedreigde. Ook zijn er bergpassen en hollen ontdekt, alwaar men de beenderen van menschen en verscheurende dieren, ten deele ook van thans uitgestorven geslachten, op zulk eene wijze bijeen en dooreengeworpen vindt, dat men de gedachte aan eene gemeenschappelijke ramp, die hen bij elkander bracht en die hen tezamen eene wijkplaats deed zoeken, niet van zich kan weren.

b. De natuurlijke oorzaak van den vloed moet, volgens Gen. 7, gezocht worden in het losbreken der wateren, die de aarde onder hare oppervlakte verbergt en in den aanhoudenden regen, die gedurende 40 dagen en 40 nachten gevallen is.

— Uit het feit, dat er in de aard- en rotslagen van landen, die tegenwoordig steeds met sneeuw en ijs bedekt zijn, overblijfselen van eenen plantengroei en een dierenleven gevonden worden, die recht geven tot de veronderstelling, dat deze streken vroeger een ander klimaat gekend hebben, leiden sommige natuurkundigen af, dat de as van de aarde vroeger rechtstandig geweest en eerst na de verschijning van den mensch in hare tegenwoordige stelling gekomen is. Indien deze voorstelling juist is, wijst zij ons op eene omwenteling in de natuur, waarin ook de zondvloed eene verklaring zou vinden.

c. De overleveringen van alle volken in de meest verwijderde deelen der aarde bevestigen het bericht van de Heilige Schrift aangaande den vloed, waardoor op één enkel gezin na, de geheele menschheid verdelgd is geworden. Nu eens vinden wij in die verhalen dezen, dan weer dien trek uit het bijbelsch geschiedverhaal terug, zoodat zij elkander aanvullen en tezamen het bewijs leveren, dat deze gebeurtenis geheel zelfstandig in de herinnering van ieder volk bewaard is gebleven, ofschoon overal meer of minder door godsdienstige voorstellingen verontreinigd, of met andere feiten (de schepping, de wegneming van Henoeh, plaatselijke overstromingen) verward. (vrg. § 10 hieronder).

** Zeer velen zijn van oordeel, dat de algemeenheid niet van den vloed, maar van het gericht in Gen. 7 beschreven wordt, dat alleen de bewoonde aarde met water bedekt werd, en dat de uitdrukking in Gen. 7 : 19 gebezigd, niet in volstrekten, maar slechts in betrekkelijk-

ken zin moet opgevat worden, — zoodat het water eene hoogte van 15 el boven de hoogste bergen, die binnen den gezichtskring aanwezig waren, bereikte, Gen. 7 : 20.

— Indien deze watermassa evenwel niet onbewegelijk staan bleef, dan moet zij vroeger of later over de geheele oppervlakte der aarde gevloeid zijn.

6. Gelijk haar naam aanduidt, had de ark, (latijn arca, eene kist) meer overeenkomst met eene langwerpige vierkante kist, dan met een schip of een op vloten drijvend huis.

Van gopherhout — eene hartsachtige, duurzame houtsoort — vervaardigd en tegen het indringen van het water, door bepekking, beveiligd, was zij tegen de stormen van den zondvloed bestand. Haar kubieke inhoud: (450,000 el) overtrof dien van het grootste linieschip. Zij was vijfmaal langer en tweemaal breeder dan Salomo's tempel, en bood ruimte in overvloed aan, om benevens Noach en zijn gezin, ook nog de hoofdsorten van viervoetige, gevleugelde en kruipende dieren te herbergen; terwijl er daarenboven nog plaats voor den benodigden voorraad voedsel gevonden werd.

* Een Mennoniet, Pieter Jansen genaamd, liet in 1609 te Hoorn, geheel naar het model en overeenkomstig de afmetingen van de ark, op kleine schaal een vaartuig bouwen, (120 voet lang, 20 breed en 12 hoog) en bevond dat het, hoewel geheel ongeschikt voor de vaart, een last kon dragen, een derde grooter dan andere schepen van gelijken kubieken inhoud.

** Er konden 7000 diersoorten in de ark opgenomen worden, indien ieder dier eene ruimte van drie voet in het vierkant innam. Bedenken wij nu, dat de verscheidenheden in de dierenwereld van lieverlede uit de soorten ontwikkeld zijn, en dat de soorten tot weinige geslachten teruggevoerd kunnen worden, dan is de voorstelling, dat de nieuwe wereld van uit de ark weder bevolkt is geworden, geenszins ongerijmd.

— Het algemeene bevel in Gen. 6 : 20 vermeld, wordt in Gen. 7 : 2 nader bepaald. Het onderscheid tusschen rein en onrein is niet van Mozaischen oorsprong, maar werd reeds in den grijzen voortijd gemaakt. Gen. 8 : 20.

«Het vindt zijn grond in een zeker ingeschapen gevoel, hetwelk des menschen inzichten in de natuur der dieren, en hunner bestemming voor zijn gebruik, tot rechtsnoer diende, toen die nog door geene onnatuurlijke en ongoddelijke beschaving bedorven waren... Vele dieren kwamen hem voor als afbeeldsels der zonde en des verderfs, die zijne ziel met afschuw en tegenzin vervulden.»

Keil. Bijb. Archaeologie 503.

7. Op den 17den der 7de maand rustte de ark op den berg Ararath in Armenië (16000 voet hoog) maar de toppen der bergen werden eerst op den 1sten der 10de maand zichtbaar. (Gen. 8 : 4 en 5.)

Na verloop van 40 dagen zond Noach de raaf uit, die wel heen en weder vloog, maar niet in de ark terugkeerde — een bewijs, dat zij elders voedsel en rust kon vinden (Gen. 8 : 6 en 7.)

Waarschijnlijk liet hij zeven dagen verloop (vers 8) voordat hij de duif uitliet, die geen enkel droog plekje vond, waarop zij zich kon nederlaten. (Vers 9.)

Eene week later keerde zij eerst tegen den avond met een afgebroken olijftak in den bek terug. Het water was dus reeds bijna of geheel uit de vlakte verdwenen.

Ten derden male uitgezonden na verloop van eene week, zocht zij de ark niet weder op.

Op den eersten dag van het 601ste jaar van Noach, lichtte hij het deksel van de arke, die op den zeven en twintigsten dag der tweede maand voor goed verlaten werd.

8. De overtuiging, dat de kiemen der zonde zich in de nieuwe menschheid bevonden en vroeger of later tot ontwikkeling moesten komen, de vrees dat een nieuw gericht op vernieuwen afval zou volgen, en niet het minst de dankbaarheid in hem gewekt door de genadige redding, die hij en de zijnen ondervonden hadden, deden Noach het dankoffer brengen, dat tevens een zoenoffer was.

God, die de taal van zijn hart had verstaan, richtte het verbond van genade met hem op.

a. Hij onttrok Zijne zichtbare tegenwoordigheid aan deze wereld, en plaatste zich in eene andere betrekking tot den mensch, omdat het gedichtsel van zijn hart boos was van zijne jeugd af.

b. De mensch zelf werd tot richter aangesteld, als stedehouder Gods op aarde. (Gen. 9 : 6). De regelmaat van de natuur zou door de zonde van den mensch niet meer verstoord worden. (Gen. 8 : 22 en 9 : 11.)

c. Het gebruik van vleeschspijzen, reeds vóór den zondvloed ingevoerd, (waarschijnlijk door het geslacht van Kain) (Jabal) werd voortaan veroorloofd. Gen. 9 : 3.

d. De mensch werd in de heerschappij over de dieren bevestigd, hoewel zij door andere middelen, beleid en geweld, zou uitgeoefend worden. Gen. 9 : 2, 3.

e. Ook werd de zegen der vruchtbaarheid vernieuwd. Gen. 9 : 1, 7.

f. Hierbij voegde God het verbod om het bloed van het dier te nuttigen of dat van den mensch te vergieten. Gen. 9 : 4. 5.

g. Ten teeken van dit verbond stelde Hij den regenboog in de wolken — zegel en zinnebeeld beide van zijne genade.

* De Proselieten der Poort moesten zich, in onderscheiding van de Proselieten der gerechtigheid, die alle leerstukken van den Mozaischen godsdienst en alle voorschriften van de wet hadden aangenomen, verbinden tot het onderhouden der zeven Noachitische geboden; waarschijnlijk aldus genoemd, omdat zij evenals deze het karakter van eene voorbereidende wetgeving droegen. Daartoe werden gerekend: 1°. Verbod van afgodendienst. 2°. Van godslastering. 3°. Van moord. 4°. Van bloedschande. 5°. Van roof en diefstal. 6°. Om het verstikte en het bloed te eten. 7°. De plicht om de overheid te gehoorzamen.

** Gen. 9 : 4—6. Het bloed als stoffelijke zelfstandigheid beschouwd, is niet de ziel, ook is de ziel niet in het bloed plaatselijk geducht, maar het bloed is de drager, de verschijningsvorm der ziel, de stof waardoor zij het onderhoudt en groeien doet. Vandaar de uitdrukkingen: Deut. 12 : 23; Lev. 3 : 17; 17 : 4; 19 : 26.

*** De overheid, die geroepen is om den moord te wreken, treedt beide als vertegenwoordiger van de gezamenlijke menschheid, Gen. 9 : 6, en als de plaatsvervanger van God op. In den mensch wordt de persoonlijkheid, wordt het beeld van God aangetast.

— Wij vinden hier het gronddenkbeeld, waarop het recht van de overheid berust.

**** De regenboog is een natuurverschijnsel, dat zich voordoet, wanneer de stralen der zon een vlak ontmoeten met dampen bezwan-gerd, of met nedervallende regendroppels vervuld. Waar zonlicht, dampkringslucht en regen zijn, daar blijft de regenboog niet uit. Wij zien hem soms spelende met de witte koppen der golven, daar waar de branding sterk is, of de weerstand door de rotsen der kust geboden ze doet schuimen en bruischen. Bij helder weder is hij altijd boven de Niagara gespannen, die den stroom in een stofregen naar boven doet stuiven.

Niets geeft ons het recht om aan te nemen, dat de regenboog zijn ontstaan aan de werking van bovennatuurlijke oorzaken zou tedanken hebben. Het brood en de wijn in het Avondmaal, het water bij den doop, die eveneens teekenen en zinnebeelden van het genadeverbond zijn, werden ook niet opzettelijk voor dit doel geschapen. Neen, natuurlijke voorwerpen en verschijnselen worden tot dragers gemaakt van de gedachten en beloften Gods. De regenboog b. v. predikt, dat er

Doorwaarden van Intekening.

Het **Handboek** voor **Godsdienst-onderwijs** ten dienste van Catechetten en meer ontwikkelden door Dr. PH. J. HOEDEMAKER, zal verschijnen in **12 afleveringen** elk van omstreeks **2 vel.** De prijs van elke aflevering is **25 Cents.** Zooveel mogelijk zal geregeld elke maand eene aflevering het licht zien.

DE UITGEVERS,
HÖVEKER & ZOON.

AMSTERDAM,
Maart 1873.